

Navn:

Fødselsdato:

071000

Skole:

Frederiksborg Gymnasium og HF

Fag:

Større skriftlig opgave, Større skr. opg (4872--2hf)

Dato for prøveafleggelse:

03-04-2020

Større Skriftlige Opgave – SSO 2019/20

Frederiksborg
Gymnasium og HF

Elev id:

Elev:

Fag:	Vejleder:
Dansk A	Ditte Smith Tlf.: 61 71 10 76 Email: sm@fgc4.dk
	Tlf.: Email:
Opgaveformulering: (udfyldes af vejlederne)	
Hvordan kan det moderne gennembrud ses som reaktion på romantikken? Der ønskes en redegørelse for Georg Brandes' tanker i hans Indledningsforelæsning til forelæsningsrækken "Hovedstrømninger i det 19de Aarhundredes Litteratur". Derudover ønskes en sammenlignende analyse og fortolkning af noveller af Henrik Pontoppidan, tekster af hhv. Adam Oehlenschläger og B.S. Ingemann samt malerier fra hhv. romantikken og det moderne gennembrud. Endelig ønskes en diskussion af, hvorledes de analyserede værker er repræsentative for Georg Brandes' syn på romantikkens og det moderne gennembruds kunst og litteratur.	
<i>Opgavens omfang bør være på 10-15 sider tekst ekskl. forside, indholdsfortegnelse, litteraturfortegnelse samt evt. tabeller og lignende</i>	

SSO 2020

Frederiksborg Gymnasium & HF
Fag: Dansk A

EMNE: Den litterære udvikling fra Romantikken til Det Moderne Gennembrud

Problemformulering:

- 1) Hvordan kan det moderne gennembrud ses som reaktion på romantikken?
- 2) Der ønskes en redegørelse for Georg Brandes' tanker i hans Indledningsforelæsning til forelæsningsrækken "Hovedstrømninger i det 19de Aarhundredes Litteratur".
- 3) Derudover ønskes en sammenlignende analyse og fortolkning af noveller af Henrik Pontoppidan, tekster af hhv. Adam Oehlenschläger og B.S. Ingemann samt malerier fra hhv. romantikken og det moderne gennembrud.
- 4) Endelig ønskes en diskussion af, hvorledes de analyserede værker er repræsentative for Georg Brandes' syn på romantikkens og det moderne gennembruds kunst og litteratur

Elev:

Lærer: Ditte Smith(SM)

INDHOLDSFORTEGNELSE:

Resumé.....	3
Indledning.....	4
Den litterære periode Romantikken(1800-1870).....	5
Den litterære periode Det Moderne gennembrud(1870-1890).....	6
Georg Brandes' samfundskritik.....	7
Analyse: Adam Oehlenschläger: Guldhornene.....	8
Analyse: B.S Ingemann: I østen stiger solen op.....	10
Analyse: Henrik Pontoppidan: Menneskenes Børn.....	11
Analyse: Henrik Pontoppidan: En Vandringsmand.....	13
Sammenlignende billedanalyse: " <i>Hankehøj(1847)</i> " og " <i>Sat ud(1892)</i> "	15
Diskussion: Med udgangspunkt i Georg Brandes' samfundssyn.....	16
Konklusion.....	17
Litteraturliste.....	18
Bilag.....	20

Resumé:

Der er i denne eksaminerende opgave blevet lagt fokus på litteraturen og kunstens udvikling fra Romantikken(1800-1870) til Det Moderne Gennembrud(1870-1890). Hele det 19de århundrede har var præget af elementer og forskellige faktorer, som har været med til at bane vej for den litteratur og malerkunst vi ser den dag i dag. I redegørelserne bliver der angivet en begrundelse for litteraturens udvikling, samt baggrund for den skrivestil man gjorde brug af i begge litterære perioder. Man vil efterfølgende i analysedelen kunne se store kontraster mellem de romantiske værker og dem skrevet i Det Moderne Gennembrud. Der ses samtidig, hvordan forfatterne selv den dag i dag har sat sit præg på den danske litteratur. Derudover ses der i den diskuterende del, hvordan malerkunsten i takt heraf har fulgt den litterære samfundsudvikling, samt hvordan Georg Brandes' samfundskritiske syn kan sættes i perspektiv hermed. Der slutes herefter af med en konklusion af hele den synlige udvikling fra Romantikken til Det Moderne Gennembrud.

Indledning:

Romantikken var en periode der optrådte efter Oplysningstiden med fokus på fantasien og idealismen. Dog opnåede mennesket alligevel at gøre sig mange rationelle og naturvidenskabelige tanker inden Romantikken kom på banen som modspil. Romantikken fyldte det meste af 1800-tallet med sine drømme og idyl, derfor var det et stærkt oprør der forekom da Det Moderne Gennembrud gjorde debut. En mand med mange stærke holdninger; Georg Brandes mente vi havde svigtet udviklingen fra Oplysningstiden ved at leve i en drømmeverden. På mange punkter ses mange af de samme elementer i Det Moderne Gennembrud, som også optrådte Oplysningstiden. Brandes mener man havde være bedre foruden den romantiserede livstilstand. Men havde man virkelig også det? Havde litteraturen og malerkunsten udviklet sig anderledes? Det Moderne Gennembrud fremgik som et oprør til det romantiseret samfund, men hvis ikke Romantikken havde været der, havde Det moderne gennembrud så overhovedet været en eksisterende faktor? Begge perioder har bidraget forskelligt og på deres egen karakteristiske måde til den danske litteratur og malerkunst, men kunne vi have været foruden den ene eller den anden, og samtidig have opnået den samme udvikling inden for dansk litteratur og kunst?

Den litterære periode Romantikken(1800-1870):

Fra en tid med et samfund bygget på rationalitet og fornuft var tiden nu kommet til, at lade spørgsmål om autoriteten i landet, kirken, livet og videnskaben gå til grunde og dermed spejde mod en ny tidsalder¹. Nemlig den ny tilkomne periode Romantikken, hvilket stod i stærk kontrast til den tidligere nu afsluttede æra 'Oplysningstiden'. Denne nye periode var en oprørsbevægelse mod den tidligere epoke, og havde nogle helt andre retningslinjer for samfundets udvikling. Romantikken er en af de overgange, som har haft størst indflydelse på vores kunst og litteratur og satte i den grad sit præg på samtiden.² Selvom Romantikken er fyldt med kærlighed til fædrelandet, naturen, kunsten og Gud var der en trist bagside. Denne tid var brændemærket af krig, store tab økonomisk og befolkningsmæssigt, samt tabet af Slesvig i 1864. Derudover måtte den danske nation i samme århundrede lide under en af de største militære angreb, da englænderne i 1807 satte København i flammer.³ Denne terrorgering blev kendt som Københavns bombardement. Alle disse ting gjorde, at man ønskede at se bort fra realiteten ved derfor at romantisere livstilværelsen. Man skabte et glansbillede af landet, som skulle hjælpe dem til at "glemme" de lidende tab. Det ser man blandt andet i form af den måde gudsbilledet igen kom til at spille en markant rolle i samfundet. Med den nye genfundne tro til Gud ser man tydeligt, hvordan malerstilen og litteraturen skifter retning. Man begynder blandt andet at tilbede naturen, da man anså Gud, mennesket og naturen for værende én samlet organisme, og det er her 'Universalromantik' kommer ind i billedet⁴. Mennesket betegnede her verden, som værende bedre, hvis man anskuede den gennem en fantaserende og drømmende tilgang. Derfor kom de også frem til den konklusion, at grunden til verdens kaotiske tilstand skyldes den rationelle tankegang. Dermed sagt, at de mener, at dem i oplysningstiden lå til begrundelse for uorden. Universalromantikken optrådte lige i begyndelsen af den nye tidsalder sammen med 'Nationalromantikken', som blev en betegnelse for den bølge af inderlig fædrelandskærlighed som landet blev oversvømmet med. Specielt ses patriotiske tilgang kraftigt i litteraturen, af blandt andet tekstforfatter og digter; Adam Oehlenschläger. Efterfølgende opstod den poetiske realisme, som kom på banen i 1820'erne⁵. Her begyndte man i høj grad, at skildre familielivet og en idealiseret hverdag, hvilket fremkommer i flere kunstmalerier. Specielt borgerskabet fik malet billeder af "den perfekte familie", hvilket skabte en enorm stor overfladerealisme i samfundet⁶. Efter 1830'erne, kom en ny verdensanskuelse i romantikken til kendt som 'Romantismen'. Her begyndte man nu, at dyrke melankolien, og prøvede at finde det smukke i det mørke, enkle og dunkle. Samtidig etableres der en ny levemåde, da

¹ Danmarkshistorien Oplysningstiden 1750-1800

² Faktalink: Romantikken 1800-1870

³ Den store danske: Københavns bombardement

⁴ Powerpoint fra undervisningen: 1800-tallets litterære retninger (1) pptx, slide 2

⁵ Powerpoint fra undervisningen: 1800-tallets litterære retninger (1) pptx, slide 5

⁶ Eksempel på maleri: Wilhelm Marstrand: Familien Waagepetersen, 1836, se bilag

selvscenesættelsen og den øget refleksivitet satte nogle tanker i gang hos befolkningen.⁷ Man begynder at søge efter det forbudte og det fortrængte, hvilket i høj grad præger litteraturen. Allerede her, hvor romantismen så småt var ved at ende i ca. 1850'erne var det grundstenen der blev lagt for den nye anskuelse 'Naturalismen'⁸, som ender med at blive springbrættet til det stærke kontrast samfund der stod for døren. Nemlig Det Moderne Gennembrud.

Den litterære periode Det Moderne Gennembrud(1870-1890):

Efter 7 årtier med en idealiseret hverdag og benægtelse af virkeligheden var tiden kommet til at lægge den idylliske tankegang på hylden. Dog er det svært at begynde at se realiteten i øjnene, når man så længe har levet i en verden af fantasi. Befolkningen var midt i en af de største fattigdomsperioder i Danmark, grundet den store udvandring fra landet og ind til byen. Med så mange mennesker i byen for det nye tilkomne fabriksarbejde medførte det ekstrem meget fattigdom og dårlige levevilkår.⁹ Derfor var der ikke noget at sige til, at mange mennesker ønskede at leve lidt i fantasiverdenen af idyllitet lidt endnu. Selvom man førhen i Romantikken havde været skeptisk overfor videnskaben tog en mand ved navn Charles Darwin hurtigt hele den tankegang op til revidering, da han fremlagde sin evolutionsteori i 1859 i "*Arternes oprindelse*"¹⁰, som kom til Danmark i 1860.¹¹ Herfra opstår Darwinisme, som er meget karakteristisk for Naturalismen i Det Moderne Gennembrud. Med naturvidenskabens overtagelse, betød det abstrakte ikke det samme og folket blev mere bevidst om deres krop og lod den styre. Dette gjorde at mennesket blev anset som værende drift- og naturvæsen, og dermed ikke lod sig påvirke af sjælen på samme måde, som man var et sjælevæsen i Romantikken. Man var også begyndt at se verden med langt større positivisme end før, og man var glad for verdenen som rationel, gennemskuelig og vejelig.¹² Samtidig med det positive syn ville man fange de livlige og pulserende øjeblikke, som er en af kendetegnene ved 'Impressionismen'¹³. Dette havde stor indflydelse på malerkunsten, da man malede efter det der foregik lige i momentet gennem øjebliksbilleder. Her skildrede man menneskerne gennem deres handlinger fx ved dans og forskellige festligheder. Dette skabte en helt speciel malerstil, fordi man brugte mange hurtige penselstrøg til at kunne fange stemningen. I Det Moderne Gennembrud levede man ikke længere på en løgn, men det betød ikke at alt nu var perfekt. De kummerlige vilkår i Københavns gader raserede stadig og var oversvømmet med fattige. For nogle var det blevet for meget at stå passivt til på sidelinjen, og flere højtstillede samfundsborgere er begyndt at sætte tabubelagte emner under debat, samt spørgsmålstegn ved de sociale forhold, politikken og økonomien. De giver arbejderklassen en stemme, og bruger den til at prøve at skabe den ændring de mener samfundet har brug for. Specielt møder man denne 'Social

⁷ Powerpoint fra undervisningen: 1800-tallets litterære retninger (1) pptx, slide 7

⁸ Powerpoint fra undervisningen: 1800-tallets litterære retninger (1) pptx, slide 9

⁹ AT opgave fra 1.g 2017: afsnit *Hvilke konsekvenser havde urbaniseringen for byen?*

¹⁰ Faktalink: Charles Darwin, afsint "Darwins udviklingsteori"

¹¹ Faktalink: Charles Darwin, afsint "Modtagelsen af Darwins teorier"

¹² Powerpoint fra undervisningen: 1800-tallets litterære retninger (1) pptx, slide 9

¹³ Powerpoint fra undervisningen: 1800-tallets litterære retninger (1) pptx, slide 11

realisme'¹⁴ i litteraturen, da flere forfattere ønskede at skildre virkeligheden, og smide realiteten direkte i hovedet på dem som benægtede det, hvilket som oftest fremkom dem i borgerskabet. En mand som Georg Brandes der er indbegrebet af forbudte emner, debat og fortaler for alt det realistiske, som fremgår i Det Moderne Gennembrud, fik han med sine lærde ord i den grad sat flere diskussioner og tanker i gang hos den danske befolkning. Både blandt borgerskabet og arbejderklassen. Dog var det ikke så lige til, da hans kontroversielle holdninger ikke blev taget ind med åbne arme.

Georg Brandes' samfundskritik: Indledningsforelæsning 1871

Georg Morris Cohen Brandes; Samfundsdebattør, litteraturkritiker og teoretikeren af Det Moderne Gennembrud. Han blev født i 1842 og voksede op i København og døde i 1927. Brandes studerede i sine unge år på universitet, hvor han efterfølgende opstartede en akademisk karriere. Samtidig var han meget nysgerrighed for andre kulturer og drog derfor mod andre Europæiske lande, heriblandt Tyskland og Frankrig, som særligt fangede hans interesse. Det var gennem disse rejser, at Brandes blev kraftigt inspireret af de samfundsmæssige og litterære forestillinger, samt socialliberale tilgangsmetoder, der byggede hans tankegang til frihed og frisind. Da han efterfølgende vendte hjem fra sin dannelsesrejse stod forskellene toneklart, at det danske samfund var bagud, og han begyndte derfor at holde forelæsninger og belære folket om hans opdagelser. Hans første indledningsforelæsning blev afholdt d. 3. November 1871 foran Københavns Universitet. Allerede inden han begyndte på forelæsningen viste han godt, at hans kontroversielle holdninger ikke ville blive modtaget med specielt stor overbærenhed. Brandes holder ikke igen med de kritiserende udtalelser til dansk kultur, men samtidig roser han den franske og tyske måde at styre tingene på. Han piller de største digtere og forfattere ned, som er tilhængere af den romantiske skrivestil: *"Jeg vil saaledes fremhæve et Træk af Barnlighed i Folkecharacteren. Vi skyldte denne Egenskab vor Poesies næsten enestaaende Naivetet. Naivetet er den i eminent Forstand poetiske Egenskab og man gjenfinder den hos næsten alle vore Digtere fra Oehlenschläger over Ingemann og Andersen til Hostrup. Men Naivetet er ikke nogen revolutionær Tilbøielighed."*¹⁵ Her siger Brandes direkte, at de romantiske forfattere skriver med et naivt syn på samfundet og deres litteratur blot er ønsketænkning, hvilket han fremhæver som barnligt. Derefter tager han udgangspunkt i den stærke abstrakte, åndelige tilværelse der er, samt den store rolle idealismen spiller: *"Jeg vil dernæst fremhæve vor Litteraturs stærkt abstracte Idealisme. Den handler ikke om vort Liv, men om vore Drømme. Denne Idealisme har som Idealismen og Virkelighedsskyen i alle Litteraturer (...) en Art aandelig Erobring, der skulde trøste for de materielle Tab. Men den har bevaret en sørgelig Mangel som Minde derom."*¹⁶ "Der hentydes her i anden sidste linje til de tab, som befolkningen har lidt

¹⁴ Powerpoint fra undervisningen: 1800-tallets litterære retninger (1) pptx, slide 13, udleveret på lectio d. 23/9

¹⁵ Indledningsforelæsningen 1871: linje 17-20, s. 4

¹⁶ Indledningsforelæsningen 1871: linje 20-24, s. 4

under i form af krig, økonomi mm, som han anerkender, men synes det er vigtigt nu at rejse sig op og indse virkeligheden: *"Man seer hverken hvad der ligger Øiet altfor nær eller altfor fjernt. Den videnskabelige Litteraturbetragtning rækker Dem ligesom en Kikkert, hvis ene Side forstørrer og hvis anden Side formindsker. Det gjælder om at bruge den saaledes, at vi med den corrigere det naturlige Syns Illusioner."*¹⁷ Han går særdeles ind for naturalismen i hans sammenligningsargument, hvilket er meget karakteristisk for Det Moderne Gennembrud. *"(...) jeg bekjender mig, Troen paa den frie Forsknings Ret og paa den frie Tankes endelige Seir."*¹⁸ Med den frie tanke følger hertil frie udtalelser, og med frie udtalelser bliver ting sat under debat. Dette er noget Georg Brandes i den grad levede for og han var fascineret af den måde ting blev diskuteret. Specielt var den seksuelle frihed blevet noget af et omtalt emne, og var blandt andre en af de ting Brandes ønskede at debattere: *"Det, at en Litteratur i vore Dage lever, viser sig i, at den sætter Problemer under Debat. (...) den yngre Alexander Dumas Forholdet mellem de to Kjøen og Emile Augier Samfundsforholdene. At en Litteratur Intet sætter under Debat er det samme som, at den er ifærd med at tabe al Betydning."*¹⁹ Brandes konfronterede i den grad befolkningen med virkeligheden og alle dens skavanker, og derfor blev det ikke taget imod med åbent sind. *"Samtiden altfor fjernt til at have et virkeligt Forhold til den. I al deres Skjønhed ere de for abstracte og ideale til mere end ufuldkomment at afspeile den Tid, i hvilken de bleve til, og deres praktiske Virkning paa Sindene er allerede derved stærkt begrændset, at de jo forkynde sig som Fortids-Idealer."*²⁰ Igen siger han direkte, at ingen har et realistisk forhold til virkeligheden. Brandes var en stærk samfundsprovokatør, og specielt var dem i borgerskabet ikke begejstrede for hans frisindede holdninger. Dog var det disse fremtidsforestillinger der lagde grundfundamentet til Det Moderne Gennembrud og Brandes endte med at blive talsmanden for den frie livstilværelse, tanker og sind.

Analyse: Adam Oehlenschläger, *Guldhornene*(1802)

Adam Gottlob Oehlenschläger(1779-1850) var med sit forfatterskab og digtning med til introducere Romantikken i dansk litteratur. Allerede for barnsben havde digtning stået ham nær, og som niårig skrev han sin første salme. Ikke alle dengang var enig i hans karrierevalg, men han agtede at forfølge sit digterhjerter. Han droppede jurastudiet i 1802 og begyndte, at udfolde sine kreative evner med inspiration fra nordisk mytologi. Han udkom efterfølgende samme år med digtet; *Guldhornene*. Dette blev et af hans mest berømte digte og betegnes, som værende en af de vigtigste i den periode.²¹ Oehlenschläger dyrkede meget sin oldtidsrødder og var enorm fascineret af den nordiske mytologi, da man forbandt det med vikingerne og som en del af Danmarks storhedstid. Digtet er meget traditionelt, og hans tematiske motiver står klart. Disse valgte motiver

¹⁷ Indledningsforelæsningsen 1871: linje 33-35, s. 1

¹⁸ Indledningsforelæsningsen 1871: linje 24-25, s. 1

¹⁹ Indledningsforelæsningsen 1871: linje 32-35, s. 3

²⁰ Indledningsforelæsningsen 1871: linje 24-25, s. 5

²¹ Danmarkshistorien.dk: Adam Oehlenschläger, "Guldhornene" 1802, afsnit Kildeintroduktion

er meget karakteristisk for Romantikken, da både kærlighed til oldtiden fremgår, samt den stærke tilgang til organismetanken;²² *"Over Klippetinder Det atter bruser. Stormenes Sluser Bryde med Vælde. Over Norges Fielde. Til Danmarks Dale I Skyernes Sale, De forklarede Gamle Sig atter samle."* Derudover er der et meget beskrivende miljø, og specielt høresansen og synssansen er på spil her: *"Og Fuglene synge. Dugperler bade Blomsterblade, Som Vindene gyng."*²³ Her beskrives naturen meget idyl og perfekt, som er et typisk genretræk inden for den romantiske skrivestil. Desuden er det tydeligt, at han skriver med både et nationalistisk og universalromantisk syn. Specielt kommer fascinationen af de nordiske guder stærkt til udtryk: *"Hrymfaxe den sorte Puster og dukker Og i Havet sig begraver. Morgenens Porte Delling oplukker, Og Skinfaxe travet I straalende Lue Paa Himlens Bue."*²⁴ Han beskriver det meget guddommeligt, drømmende og hierarkisk. Generelt er Oehlenschlägers skrivestil meget følelses- og fantasi præget. Man kan blandt andet se det i sætningsopbygningen, da de har forskellige længder og at nogle strofer er længere end andre fx er strofe 10 på 26 verslinjer. Samtidig har han mange korte sætninger, og gør meget brug af kommaer, som gør det let læseligt. Dog er digtet meget langt, hvilket kunne skyldes, at det den strækker sig over en bestemt tidsperiode, som er fra da det første guldhorn blev fundet til det andet, samt det at de begge to senere hen blev stjålet. Hele strofe 6 er en genfortælling af Kirsten Svendatter fra da hun fandt det første guldhorn i 1639: *"(...) Hun snubler! Og stirrer og skuer Gyldne Luer, Og rødmer og bæver Og zittrende hæver Med undrende Aand, Af sorten Muld, Med sneehvide Haand, Det røde Guld."*²⁵ Man ser her et særligt brug af enderim, som fremtræder hele digtet igennem. Efterfølgende ser man igen et eksempel tiden den strækker sig over, da en enkelt linje står for sig selv, og dermed skiller sig ud fra resten af digtet; *"Et Sekel svinder!!"*²⁶. Altså er et århundrede gået, hvilket informerer læseren om at det nu drejer sig om det andet guldhorn, og dermed sker en gentagelse af strofe 5, som optræder igen som strofe 11²⁷. Her får vi genfortalt, hvordan Erik Lassen fandt det korte guldhorn i 1734: *"(...)Da klinger i Muld Det gamle Guld. Tvende Glimt fra Oldtidsdage Funkler i de nye Tider. Selsomt vendte de tilbage, Gaadefyldt paa røde Sider. Mystisk Helligdom omsvæver Deres gamle Tegn og Mærker. Guddomsglorien ombæver Evighedens Underværker."*²⁸ Oehlenschläger anså guldhornene for, at være en gave fra guderne. Idet at de så bliver stjålet, mener han, at det er en straf fra de højere magter, der fortæller dem, at de ikke har været ydmyg nok omkring den guddommelige tildeling. Oehlenschläger ser kraftigt ned på den egoisme og materialisme han mener flourer rundt blandt menneskeheden, og at det er grunden til gaverne blev dem frataget. *"Men I see kun deres Lue, Ikke det ærværdigt Høie! Sætte dem som Pragt tilskue For et mat nysgierrigt Öie. Himlen sortner, Storme brage! Visse Time du er kommen. Hvad de gav de tog tilbage. Evig*

²² Den store danske: Organicisme

²³ Digt: *Guldhornene*, strofe 6, vers 1-4

²⁴ Digt: *Guldhornene*, strofe 5

²⁵ Digt: *Guldhornene*, strofe 6, vers 16-24

²⁶ Digt: *Guldhornene*, imellem strofe 8 + 9

²⁷ Se fodnote 28

²⁸ Digt: *Guldhornene*, strofe 13-16

bortsvandt Helligdommen.”²⁹ Der er her i de to sidste strofer hans egen personlige holdning skinner igennem, da han kritiserer materialismen. Dog hylder han dem, som kan se ud over deres egen næsetip i hele strofe 10, da han taler til ”de sieldne faae”. Her referer han til det, der kunne være en af bønderne, og som ikke udviser den samme egoisme og grådighed, men derimod viser empati og respekt for naturen og helligdommen. Det var med digte som Guldhornene, der endte med at Oehlenschläger blev springbrættet for Romantikken på dansk jord, og fik kæmpe indflydelse på den danske litteratur.

Analyse: B.S Ingemann, *I østen stiger solen op*(1837)

Ligesom Oehlenschläger satte Bernard Severin Ingemann; bedre kendt som B.S Ingemann sit præg i den romantiske tidsperiode. Han voksede op på Falster, som præstesøn og var den yngste i en flok på otte. Som ældre søgte han ind som frivillig i det militære livskorps, hvor han blandt andet stiftede bekendtskab med Adam Oehlenschläger. I en alder af 29 år udgav han en digtsamling ”Digte” i 1811, som blev hans debut inden for litteraturen. Selvom han også fik succes med romaner som ”Valdemars Seir” havde poesien taget hans hjerte. Derfor udkom endnu en digtsamling i 1837 ”Morgensange for Børn”³⁰ Heriblandt finder man en af de mest folkeelskede salmer; *I østen stiger solen op*. Denne blev hans mest berømte til dato, med komponeret musik til af C.E.F Weyse. *I østen stiger solen op* er meget traditionel og har en meget harmonisk digtstruktur, da den gennem alle syv strofer holder den sig til kun fire verslinjer. Ligesom Adam Oehlenschläger træder følelserne og fantasien stærkt i kraft i salmen. I første strofe er en vis rolighed, kosmos og harmoni ved solopgangen; ”*I østen stiger solen op, den spreder guld på sky*”³¹ allerede her fremstår den guddommelig med dens gyldne stråler, dog fremstår den også stærk og ustoppelig i form af følgende; ”*går over hav og bjergetop, går over land og by*”³². Derudover ses der flere eksempler på universalromantik og organismetanken, som fx i strofe to og tre; ”*Den kommer fra den favre kyst, hvor paradiset lå; den bringer lys og liv og lyst til store og til små.*(2) *Den hilser os endnu så smukt fra edens morgenrød, hvor træet stod med evig frugt, hvor livets væld udflød*(3)”³³ Solens gyldne stråler drages her i parallel til paradiset have, hvor den bringer sine stråler fra. Samtidig henvender han sig til oprindelsesmyten i kristendommen i verslinje tre til fire, da Gud bragte livet til verden gennem træet. Man kan derfor i den grad se tegn på den treenighed, om at mennesket, Gud og naturen er ét. Solen bliver herefter i strofe fire forbundet med en hilsen fra lysets hjem, altså en hilsen fra Gud; ”*Den hilser os fra lysets hjem, hvor størst Guds lys oprandt med stjernen over Bethlehem som østens vise fandt*”³⁴ dermed at der hentydes til, at solens rejse over himlen er associeres med ledestjernen, som de tre vise mænd fulgte til krybben med Jesusbarnet. Igen

²⁹ Digt: *Guldhornene*, strofe 18+19

³⁰ Forfatterweb: Ingemann B.S (1789-1862), afsnit *Baggrund*

³¹ B.S Ingemann: *I østen stiger solen op*, 1837, strofe 1, verslinje 1-2

³² B.S Ingemann: *I østen stiger solen op*, 1837, strofe 1, verslinje 3-4

³³ B.S Ingemann: *I østen stiger solen op*, 1837, strofe 2 + 3

³⁴ B.S Ingemann: *I østen stiger solen op*, 1837, strofe 4

henviser Ingemann gennem strofe fem solens forbindelse til det hinsides, hvor Gud bruger solen som budbringer og giver ved hjælp af den noget til sine "børn", altså menneskene. "*Og med Guds sol der udgår fra øst en himmelsk glans på jord, et glimt fra paradiset's kyst, hvor livets abild gror*".³⁵ I sjette strofe bukker selv stjernerne under for den solrige guddommelighed: "*Og alle stjerner neje sig, hvor østens sol går frem: Den synes dem hin stjerne lig, der stod ved Bethlehem*".³⁶ Dermed sagt, at ingen kan stoppe solen fra at stå op, og dets uovervindelighed udviser et parallel til Gud som den almægtige. I sidste og syvende strofe træder Ingemanns og menneskenes taknemmelighed frem og takker hermed Gud for hans hilsen gennem solen. "*Du soles sol fra Bethlehem! Hav tak og lov og pris for hvert et glimt fra lysets hjem og fra dit paradis*".³⁷ Gennem hele salmen ses der flere eksempler på Ingemanns skrivestil der i høj grad er karakteristisk for Romantikken. Han har en meget drømmende, fantaserende og religiøs beskrivelse af naturen, og livsstilværelsen. Man ser tydeligt hvordan Gud spiller en kæmpe rolle, og at solen er en besjæling af naturen, som får overnaturlige egenskaber.³⁸ Blandt andet som budbringer og det at den kan hilse. Derudover er lyset et gentagende element som spiller en central rolle i digtet, som symbol på det religiøse lys. Først som paradislyset i de første tre strofer, og efterfølgende handler strofe fire og seks om Guds søn Jesus, 'Du soles sol'. Jesus forekommer her som en metafor for ledestjernen for menneskene.

Analyse: Henrik Pontoppidan *Menneskenes Børn*(1890)

Henrik Pontoppidan(1857-1943) var i Det Moderne Gennembrud indbegrebet af 'Social Realisme'. Han brugte sit forfatterskab til at sprede samfundskritik om den dalevende tidsalder Romantikken. De elementer han kritiserede i høj grad var blandt andet de sociale forhold, samt den naivitet der tillægger sig ved religiøs tro. Gennem sine kreative skriveevner hentydede han til samfundsproblemerne i fx noveller, kronikker mm. Pontoppidan skrev i slutningen af 1800-tallet en række krøniker, som han udgav som en samling i 1890³⁹. I samlingen "*Krøniker*" tilføjede han komisk hån, ironi og dumhed til sagen.⁴⁰ Et godt eksempel på dette er hans krønike⁴¹ *Menneskenes Børn*(1890). I fortællingen læser man om to mænd der kommer langvejs fra, fra et ukendt sted, og de besøger et sted der minder ufattelig meget om Danmark. Der bliver i løbet historien lagt stor vægt på den genfundne tro og tillid til Gud, som fylder meget i det romantiserede samfund, hvor Pontoppidan gør grin med den blåøjede hykleriske befolkning. Samtidig har han ironisk valgt, at kalde mændene "Vorherre og Sankt Peder". Den fyldige beskrivelse af karaktererne får vi i starten: "*Den ene var en høj, krumbøjjet Olding af et ær- værdigt Udseende med et langt, gullig-hvidt Skæg, der i Enderne var næsten grønt af Ælde.(...)Den anden var baade yngre og meget mindre af Vækst, havde*

³⁵ B.S Ingemann: I østen stiger solen op, 1837, strofe 5

³⁶ B.S Ingemann: I østen stiger solen op, 1837, strofe 6

³⁷ B.S Ingemann: I østen stiger solen op, 1837, strofe 7

³⁸ Den store danske: Besjælling

³⁹ Henrikpontoppidan.dk: Krøniker, ll. 1

⁴⁰ Litteratursiden.dk: Henrik Pontoppidan, ll. 1-19, 1. Afsnit

⁴¹ Den store danske: Krønike

et pluskæbet, rødsprængt Ansigt(...)”.⁴² Efterfølgende påpeges deres beklædning som: “(...) fattigt klædte i gamle, sorte Klæder, havde bredskyggede Hatte paa Hovedet og en Voksdugsransel over Byggen.”⁴³ Dette er i høj grad chokerende med navne som ”Vorherre og Skt. Peder”. Disse titler forbinder man med noget guddommeligt og mægtigt, så derfor fremstår de to ting som kæmpe kontraster, da han leger med gudsopfattelsen. Efter samtalen om byens dårlige forhold udviser færgemanden gennem hele dialogen med Skt. Peder blændende realisme og er stærkt overbevist om at der ingen hjælp er at hente hos Herren. ”«Fanden med Guds Ord, go'e Mand — dem bliver de Godtfolk sgu ikke fede af! Nej, Vorherre skal bare give dem en god Bløde Regn, saa kan han Pinedød spare sig sin Trøst.» “. ⁴⁴ I hele dialogen bliver det guddommelige omkring Gud pillet mere og mere ned fra piedestalen, og ironien kommer igen til udtryk ved, at den simple færgemand fremstår som realist og Skt. Peder som den naive. Pontoppidan leger her med rollefordelingen, da det plejer at være menneskerne der mangler fornuft og Gud der forbindes med visdom. Her er rollerne byttet om. Man ser gennem færgemanden Pontoppidans egen holdning til den religiøse tilværelse, fordi han bruger karakteren som talerør. Dette er med til at gøre at han fremstår som en explicit fortæller. Specielt kommer religionskritikken stærkt til udtryk ved følgende; “(...)at han kan lade Menneskene ligge og lide og pines værre end Ormekryb og af Dødsenshunger æde baade Rotter og Lus og deres eget Skarn — saa er han ikke den Mand, jeg har anset ham for!(...) ja, saa kan En sgu aldrig vide, hvad han kan hitte paa at pine og plage os med deroppe i Evigheden.» ”⁴⁵ Igen kritiserer han de naive mennesker der tror Gud hører deres bønner. Han udviser en meget respektløs og hånlig tilgang til det guddommelige: ”Glem ikke, at din himmelske Fader kan høre ethvert af dine Ord.» - «Saa—aa? Kan han det? Det troer jeg ellers ikke noget paa. Jeg tænker nu, at Vorherre maa være mere døv end min gamle Spindemoster, siden han ikke hører alle de Jammerskrig og Bønner, der sendes op til ham i disse Dage. ”⁴⁶ Når han sammenligner Gud med sin gamle ”spindemoster” er det i høj grad blasfemi fra Pontoppidans side af. I det Vorherre og Skt. Peder rammer indgangen til byen beskrives hele miljøet meget visuelt, og Pontoppidan bruger mange tillægsord, om skaber et billedrig oplevelse: ”Det hele Land var som indhyllet i en brandrød Taage, hvorigennem Solen skimtedes som en blodrød maaneskive”.⁴⁷ Den manglende regn var et stort problem, men den barmhjertige Gud bukkede under for menneskenes og Skt. Peders jammer. Efterfølgende havde Guds gave til befolkning skabt stor rigdom, liv og latter i de nu genopbyggede gader. Der sker herefter en gentagelse af den samme rute de gik, fra de først oplevede byen i dens elendighed, til at de bagefter oplever den fuld af liv. Samtidig er sætningen: ” Forstaar du nu, Peder” gennemgående efter synet med den nye tilværelse i byen, og det er først til sidst at både Peder og læser opfanger situationen. Henrik Pontoppidan tager i slutningen udgangspunkt i det hykleri, som inficerer byens

⁴² Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: Menneskenes Børn, II. 3-10, s. 337

⁴³ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: Menneskenes Børn, II.10, s. 337

⁴⁴ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: Menneskenes Børn, II.3-4, s. 338

⁴⁵ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: Menneskenes Børn, II.9-15, s. 338

⁴⁶ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: Menneskenes Børn, II.21-24, s. 338

⁴⁷ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: Menneskenes Børn, II.3-5, s. 339

befolkning. Det var i de vanskelige tider de henvendte sig til alteret og bad om Guds nåde, men efter at de fik hvad de ønskede er gårdsagen glemt. Dette skaber et form for paradoks og således ironi ved, at menneskene hungrede efter Guds anerkendelse ved at kæmpe sig op til kirken; *"Allerede udenfor Indgangsdøren saae de en sammenstimlet Skare af udhungrede Stakler, der havde slæbt sig herhen paa Haand og Knæ for at slippe ind i Helligdommen. Indenfor Murene var der stuvende fuldt helt op til Alteret."*⁴⁸ Derfor virker det ironisk, at befolkningen ikke udviser nogen taknemmelighed overfor Guds gave, men derimod nærmest tager den forgivet. Når Skt. Peder og Vorherre igen besøger kirken er forskellen stor fra deres sidste besøg: *"Malmklokkerne netop kaldte Menigheden sammen til Andagt og Guds Lovsyngelse. Men kun et Par frugtsommelige Koner og en Krøbling sad og halvsov inde i Stolestaderne; og Præsten,(...)"*⁴⁹ Peder er derfor den eneste sammen med præsten der forbliver loyal overfor Gud. Det som Peder og læseren skal forstå er, at Gud er barmhjertig, men at menneskene kun søger til ham, hvis de ønsker noget.

Analyse: Henrik Pontoppidan *En Vandringsmand*(1887)

Typisk for Pontoppidan finder man religions- og samfundskritik. Han hadede facademennesker, falskhed, og den manglende gennemsigtighed som var ikkeeksisterende i Romantikken. Han var træt af, at Borgerskabet og de rige levede i deres egen lille boble af uvidenhed. Ingen havde den fjerneste fornemmelse af de frygtlige syn af lidende fattigdom, som han selv havde set helt tæt på. De rige blev rigere, og bønderne begyndte også at mærke til profit, men den allerfattigste del af samfundet blev der ikke taget hensyn til. Dette fik Pontoppidan til at bruge sit forfatterskab og højere status til at få skabt en form for realitet, som han kunne smide direkte i hovedet på folk som benægtede det. Han ønskede at skabe en forståelse for de helt svage i samfundet, og det var gennem hans skriveevner, at han nåede bedst ud. Det var blandt andet igennem forargelsen over de dårlige sociale forhold, der fik ham til at skrive novellesamlingen *Fra Hytterne*, samt novellen *En Vandringsmand*.⁵⁰ Pontoppidan prøver her i *En Vandringsmand*, at skildre den hårde virkelighed der foregår ude på landet, samt de dårlige levevilkår. Allerede på første side i anden linje lægges der op til, at man som læser skal følges sammen med Vandringsmanden og udforske de ukendte landskaber. *"Han var fremmed der paa Egnen(...)"*⁵¹ Der hentydes samtidig hertil, at han ikke er en del af miljøet, men står på sidelinjen som observatør. Det er igennem Vandringsmanden man som læser får et billede af de sociale forhold, og dårlige boligvilkår der er på landet. Pontoppidan er igen meget beskrivende i miljøet ligesom i *Menneskenes Børn*, fordi han ønsker at visualisere omgivelserne, ved blandt andet at appellere til synssansen og lugtesansen. *"Og paa en saadan Taaget Februardag, hvor en sortblaa Snehimmel hang som en Trusel over Jorden(...)"*⁵² Han ønsker

⁴⁸ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *Menneskenes Børn*, II.3-6, s. 340

⁴⁹ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *Menneskenes Børn*, II.4-6, s. 341

⁵⁰ Serie: Øgendahl og de store forfattere, afsnit 2: Henrik Pontoppidan (se kilder)

⁵¹ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *En Vandringsmand*, II.2, s. 284

⁵² Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *En Vandringsmand*, II.8-9, s. 284

ved hjælp af denne beskrivelse, at male et billede af kulde, frost og ubehag hos læseren, så de nærmest selv kan mærke kulden. Det er gennem disse miljøbeskrivelser, han sætter læseren i vandringmandens sko, og dermed skaber en bedre forståelse for de ekstremt dårlige forhold, som de fattige lever i. Der ses her et eksempel på den måde de højere stillede bønder anså deres arbejdere for ingenting andet end, som billig arbejdskraft og fornøjelser”(…) *derovre bag Mosen langs med den høje Række Popler, der halvt udviskedes af Taagen, gik den gamle Bygdevej, om hvilken der fortaltes, at ad den slæbtes om Natten Pigeofrene til Borgen med bagbundne Hænder, og om Dagen sprængte Naadigherren der forbi med sine Svende, mens Bønderne skælvende skjulte sig i Agrene.*”⁵³ Det hierarkiske forhold, blandt arbejder og arbejdsgiver, var bare en af de urimelige, umenneskelige ting, som bønderne led under, men som ingen vidste af. Derfor vides det også at Vandringsmanden er af højere socialt rang ved følgende: *”Hvor syntes det den unge Vandringmand underlig fjærnt og ubegribeligt alt sammen!”*⁵⁴ Pontoppidan er helt gennemgående realist, hvilket gør ham til indbegrebet af nogle af de Det Moderne Gennembruds standpunkter. Derfor er *En Vandringsmand* stærkt karakteristisk for perioden, fordi den tager fat i social realismen, gennem de tabubelagte emner, som de sociale forhold på landet. Pontoppidan bruger blandt andet vandringmandens karakter, som den uvidende og naive fremmede, som nu står overfor den benhårde samfundsrealitet. Præcis som dem i borgerskabet er uvidende og fremmede. Det er i høj grad da Vandringsmanden træder ind i Elses hus, at man gennem hans syns- og lugtesans får en følelse af de kummerlige boligforhold. *”og han stak Hovedet ind i et lille Forstuekøkken med et opblødt Lergulv, der udsendte en muggen lugt”*⁵⁵ og her, når han bliver præsenteret for Elses tilstand: *”Han vilde just vende sig for igen at gaa, da han henne i Sengen(...) opdagede en Skikkelse, en graa, hentørret Mumie, der laa med Ansigtet ind imod Væggen og dækket af et slunkent Dynevaar, der faldt tæt om et lille bitte Legeme.”*⁵⁶ Vandringsmanden forekommer derefter til at være meget uforstående, uvidende og benægtende overfor de sociale forhold han lige havde været vidne til. Derfor spørger han gentagende gange hvorfor hun ligger der, da han møder Kathrine. I deres dialog har han svært ved at kapere virkelighedsoplevelsen, da han endnu ikke har indset at hun ligger der, fordi hun har slidt sig selv ihjel. Samtidig ser vi igen et kontrastforhold i form af Kathrine, som fremstår som den eneste realistiske og fornuftige, hvor Vandringsmanden og Else fremstår naive. Else er troende og venter derfor på Vorherre. Her møder vi igen Pontoppidans religionskritik, som i Menneskenes børn, da Kathrine siger: *”«Aa, sikke no'et Sludder, Else! Læg jer nu bare rolig ned; I er jo helt fra'et,»*”⁵⁷ med dette hentydes der til, at det er noget naivt sludder, at Else venter på Vorherre, hvilket forstærker Kathrines karakter som realist. Man ser desuden en klar modsætning gennem deres sprog, som symboliserer deres samfundsstatus. Gennem sproget kan man konkludere at han

⁵³ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *En Vandringsmand*, II.24, s. 284 – II.2, s. 285.

⁵⁴ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *En Vandringsmand*, II.10-11, s. 285

⁵⁵ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *En Vandringsmand*, II.29-30, s. 285

⁵⁶ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *En Vandringsmand*, II.3-7, s. 286

⁵⁷ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *En Vandringsmand*, II.34-35, s. 288

er af højere rang, da Kathrines sprog er meget mere hårdt, uhøfligt og i lav stil fx "*skidager*"⁵⁸ og "*skrog*"⁵⁹ Dette er modsat romantikken nogle ord man aldrig ville bruge, da man altid skulle fremstå præsentabel og perfekt. Igen kommer dette begreb om 'facade mennesker' til udtryk, da Pontoppidan forsøger at gøre det helt modsatte med hans værker. Han efterstræber intet andet end, at vise befolkningen fra en anden side, fremfor det perfekte. Specielt var det meget karakteristisk for Romantikken gennem malerier, at få landet og landarbejde til at fremstå idylt og fantastisk. Dog var der bare en grim bagside, og en anden historie til det, og det er dén Henrik Pontoppidan synes Danmarks befolkning også fortjener at høre fra en selverindrende mand.

Sammenlignende billedanalyse: "*Hankehøj(1847)*" og "*Sat ud(1892)*"

Det var blandt andet kunstmalere som Johan Thomas Lundbye, der prægede den danske malerkunst i Romantikken. Her var det landskabet og naturen, der spiller en markant rolle i hans malerstil. De klassiske træk som nationalromantik og universalromantikken er i den grad noget der fyldte hos Johan Lundbye, hvilket vi blandt andet ser i maleriet: '*Efterårslandskab. Hankehøj i Vallekilde*'.⁶⁰ Her bliver der brugt mange lyse, drømmende og pastelligene farver, som symboliserer det frodige og guddommelige landskab. Samtidig ser vi også en meget varm tone i billedet, som er med til at skabe den idealitet og idyl i billedet. Det er heller ikke tilfældigt, at mennesket og køerne fremgår centralt i billedet, da det er med til at minde os om organismetanken. Derudover så er himlen noget der fylder ca. 50% af billedet, fordi det symboliserer Gud, og ham som det nye samlingspunkt i samfundet, hvorimod hvis man ser et maleri som *Udslidt(1892)* af H.A. Brendekilde⁶¹ spiller himlen derimod en minimal rolle. Dette er en stærkt modstykke, som vi ser i mange malerier fra Det Moderne Gennembrud. Man er træt af idealismen og de opstillede malerier, hvilket førte til at man i takt med realismen begyndte at male billeder som *Sat ud(1892)* af Erik Henningsen.⁶² Dette maleri er modsat dem i romantikken en skildring af en reel virkelighed. I *Sat ud* ser man fx, hvordan befolkningen i byen er præget af massiv fattigdom og er tvunget til at flytte. Derudover er der brugt mange mørke og kolde farver, som skaber en dyster stemning i maleriet. Specielt er den ældre kvindes ansigt i fokus, da hun som ældre nok ikke kommer til at overleve vinteren over. Malerier i Romantikken og Det Moderne Gennembrud, kunne ikke være længere fra hinanden. Både i litteraturen og i malerkunsten fremkommer det tydeligt, hvilke der er for de to vidt forskellige perioder.

Diskussion: Med udgangspunkt i Georg Brandes' samfundssyn

⁵⁸ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *En Vandringsmand*, ll.12-13, s. 288

⁵⁹ Sandinge menighed og andre Noveller og skitser: *En Vandringsmand*, ll.26-27, s. 287

⁶⁰ Se bilag 2

⁶¹ se bilag 3

⁶² se bilag 4

Forskellig eller ej, så har begge perioder i den grad sat sit aftryk. Dog var det blandt andet Georg Brandes der med hans kritik til samfundet og litteraturen, samt personlig kritik til de store forfattere, som var med til at skabe oprør. Han snakkede gennemgående om en 'Reaktion' af det nuværende samfund, og til dette gjorde Det Moderne Gennembrud sin entré. Alt hvad Romantikken står for, er alt det Brandes er imod. Specielt en stor forfatter som Adam Oehlenschläger modtager skarp kritik for hans værker, bevidst udtager Brandes *Aladdin* som er en af hans mest berømte. "*Jeg tilbageholder ethvert Udbrud af min næsten uindskrænkede Beundring for dette Digt og fortsætter kun min Tankegang. Aladdin er Geniet, men hvad Art Geni? Hvad er det for Genier, paa hvilke dette Billede passer? Paa Aander maaskee som Oehlenschläger selv eller som hans Samtidige Lamartine, men visselig ikke paa Aander som Shakspeare [sic], som Leonardo, som Michel Angelo(...) allermindst paa Napoleon, der maaskee mest umiddelbart har givet Anledning til Aladdin, Thi Geniet er ikke den geniale Lediggjænger, men den geniale Arbejder og de medfødte Gaver ere kun Værktøjet, ikke Værket.*" Dette skabte enorm provokation blandt befolkningen, da Adam Oehlenschläger var en folkehelt, og hans værker var elsket af mange. På det tidspunkt var det den romantiske skrivestil der udfyldte samfundets behov. Der var ingen virkelighed at tage hensyn til og man kunne leve i en drømmeverden. Her kunne man skabe sin egen realitet. Udover Georg Brandes' uimponerede holdning til Oehleschläger havde han også spydige kommentarer overfor B.S Ingemann og hans skrivestil. Brandes mente man gennem litteraturen kunne åbne folks øjne op, men når forfattere som Ingemann og Oehlenschläger præger den danske litteratur, så er det svært at vække folk. Dog var der alligevel nogle stykker udover Brandes der havde samme samfundskritiske holdninger, heriblandt Henrik Pontoppidan. I begge hans værker *Menneskenes Børn* og *En Vandringsmand* ses der et opråb til befolkningen om at åbne øjnene for det samfund de lever i. Dermed at man ikke lever i et romantisert billede af livet på landet, eller familielivet, men rent faktisk ser tingene for hvad de er. Mange ønskede ikke at komme ud af deres osteklokke, og her menes der i høj grad borgerskabet. Specielt var de uvidende overfor, hvad der foregik i den virkelige verden, hvilket er derfor de ikke var begejstret for oprørsperioden der fulgte efter. Samtidig mener Georg Brandes at vi har forsømt vores arv fra Oplysningstiden, og vi i stedet er taget et skridt tilbage fra den revolutionære udvikling. Dengang hvor fornuften og den rationelle tankegang var i spil, men med ét var alt dette erstattet med idealisme og fantasier. Derfor er Det Moderne Gennembrud på mange punkter en forudsættelse af Oplysningstidens idealer, men er mere frembrusende, fordi det længe er noget som har været undertrykt. Romantikken var en tikkende bombe og Brandes mente, at det bare var et spørgsmål om tid, før nogle ikke længere kunne leve i en falsk verden. Den religiøse tro hører med blandt fantasien og troen i de højere magter, derfor ser man også den strenge religionskritik i Pontoppidans værker. Både Ingemanns salme og Oehlenschlägers *Guldhornene* er begge spækket med universalromantik. Troen på organismetanken er til grin i det

naturvidenskabelige samfund efter teorier som Charles Darwins, og flere begynder at tro på naturvidenskaben fremfor Gudskabelsen. Dette er i høj grad noget man også ser i Pontoppidans noveller, da han gør grin med den originale gudsopfattelse. I stedet får han hele den religiøse tilværelse til at fremstå som en del af menneskernes dumhed og hykleri. Modsat Romantikken som skildrer Gud som noget mægtigt, fantastisk og som en del af os alle.

Konklusion:

Der er ingen tvivl om, at både Romantikken og Det Moderne Gennembrud har været afgørende for den danske malerkunst og litteratur. De er gået hen og skabt en genre for sig selv, og man ser ovenikøbet flere eksempler på begge stilarter i den moderne litteratur og kunst i dag. Disse perioder vil med deres historie altid være to gennemgående tidsperioder, som man stadig ser tilbage på den dag i dag. Forståelsen omkring Romantikken er betydeligt for den måde Det Moderne Gennembrud brød ud, og for at forstå den udvikling der skete gennem den litterære skrivning og malerkunsten. Foruden disse to perioder var vi ikke blevet præsenteret for debatten, som blev fremprovokeret af den romantiseret tid. Derfor kunne de to perioder trods deres sort/hvid måder at opfatte livstilværelsen på ikke have været foruden den anden. Hvis ikke Romantikken havde provokeret mennesker, som Georg Brandes og Henrik Pontoppidan var der ikke blevet lagt så stort fokus på den frie tanke og frisindet. Hvorimod hvis Romantikken ikke havde kommet til Danmark gennem blandt andet Oehlenschlägers forfatterskab havde vi ikke lært på samme måde om fx den patriotiske stolthed gennem vikingetiden. Derudover havde vi heller ikke fået salmen *i østen stiger solen op* af B.S Ingemann, fordi han ikke havde haft den samme inspiration uden indblikket i universalromantikken. Derfor går de to perioder alligevel hånd i hånd med hinanden, da de i den grad begge tildeler den danske litteratur og malerkunst noget helt unikt.

Litteraturliste til SSO:

Materiale:

Ingemann, B.S: (1837), *I østen stiger solen op*
Oehlenschläger, Adam: (1803), *Guldhornene*
Pontoppidan, Henrik . (2002). Menneskenes Børn. *Sandige Menighed : og andre Noveller og Skitser* (3. udg., s. 337-346). Gyldendahl . (Originalværk udgivet 1883)
Pontoppidan, Henrik . (2002). En Vandringsmand. *Sandige Menighed : og andre Noveller og Skitser* (3. udg., s. 284-290). Gyldendahl . (Originalværk udgivet 1883)
Henningsen, Erik . (1892). *Sat ud* [Maleri].
Thomas Lundbye, Johan . (1837). *Efterårslandskab. Hankehøj i Vallekilde* [Maleri].

Bøger:

Pontoppidan, Henrik . (2002). *Sandige Menighed : og andre Noveller og Skitser* (3. udg.). Gyldendahl . (Originalværk udgivet 1883)

Schultz Larsen, Ole. (2015-2017). *Håndbog til dansk* (4. udg., Bd. 1). Dansk lærerforeningens Forlag og Systime A/S.

Sørensen, Mimi. & Rangvid, Mads . (2014). Romatikken: Splittelse og Harmoni . I: Liselotte . Henriksen (Red.), *Brug Litteraturhistorien* (Bd. 1, s. 61-73). Dansk lærerforeningens Forlag og Systime A/S.

Internetsider:

Borgerskabet . (s.d.). Det Kgl. Bibliotek .

http://www5.kb.dk/da/nb/fag/dafos/Dagligliv.dk/Temaer/Top_eller_bund/Indsigt/Dokumenter/Borgerskabet/index.html (Besøgt d. 28/3-2020)

Oehlenschläger, Adam . (1819). "*Der er et Yndigt Land*" af Adam Oehlenschläger, 1819. Danmarkshistorien.dk .

<https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/der-er-et-yndigt-land-af-adam-oehlenschlaeger-1819/> (Besøgt d. 28/3-2020)

Martin Zerlang: det moderne gennembrud i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 29. marts 2020 fra

<http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=126531>

Kilder:

Anonym. (s.d.). *Krøniker* . Henrikpontoppidan.dk. <https://www.henrikpontoppidan.dk/text/kilder/boeger/kroeniker/>

Arne Søby Christensen: krønike i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 2. april 2020 fra

<http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=111827>

Daa Funder, Tore . (2006). *Romantikken*. Faktalink . <https://faktalink.dk/titelliste/roma> (Besøgt d. 28/3-2020)

Finn Stefánsson: besjæling i *Symbolleksikon*, 2009, Gyldendal. Hentet 2. april 2020 fra

<http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=425708>

Friis Thellufsen, Ole . (2011, 16. August). *Georg Brandes 1842-1927*. Danmarkshistorien.dk .

<https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/georg-brandes-1842-1927/>

Kallmeyer, Ebbe. (Producer) & Frederik Harløf, Paul . (Instruktør). (2019). *Henrik Pontoppidan : Øgendahl og de store forfattere* [Film]. DR Kultur og Samfund TV . https://www.dr.dk/drtv/se/oegendahl-og-de-store-forfattere_-henrik-pontoppidan_132954

Mette Smed, Peter Ryom: nationalromantik i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 27. marts

2020 fra http://denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Billedkunst/Stilretninger_og_perioder_i_kunsten/Nationalromantik (Besøgt d. 28/3-2020)

Møller, Anna . (2015). *B.S Ingemann*. Forfatterweb . <https://forfatterweb.dk/oversigt/ingemann-b-s> (Besøgt d. 29/3)

Oehlenschläger, Adam . (1802). *Adam Oehlenschläger "Guldhornene" 1802*. Danmarkshistorien.dk .

<https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/adam-oehlenschlaeger-guldhornene-1802/> (besøgt d. 30/3)

Ole Louis Frantzen: Københavns bombardement i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 27. marts 2020 fra http://denstoredanske.dk/Danmarks_geografi_og_historie/Danmarks_historie/Danmark_1536-1849/K%C3%B8benhavns_bombardement (Besøgt d. 28/3-2020)

Powerpoint fra undervisningen: *1800-tallets litterære retninger (1)* pptx, udleveret på lectio d. 23/9 (Brugt d. 28/3 og 29/3-2020)

Sander Mittet, Sidsel . (s.d.). Henrik Pontoppidan . *Litteratursiden* . <https://litteratursiden.dk/forfattere/henrik-pontoppidan> (Besøgt d. 31/3)

Søby Madsen, Karina . (2009). *Charles Darwin*. Faktalink . <https://faktalink.dk/titelliste/char> (Besøgt d. 29/3-2020)

Bilag:

1)

2)

3)

4)

